

ARTUR HAMRYSZCZAK* – LUBLIN

O. ROLAND WOJCIECH PREJS OFMCap. (1956-2023)

Roland Wojciech Prejs urodził się 1 lutego 1956 roku w Sierakowie, w powiecie międzychodzkiem, województwie wielkopolskim. Jego rodzicami byli Karol, pochodzący z Wileńszczyzny i Eugenia z domu Brok, Wielkopolanka. Był najstarszym z sześciorga dzieci. Dorastał w Skwierzynie, gdzie uczęszczał do szkoły podstawowej (1963-1971), natomiast młodość spędził w Zielonej Górze. Ojciec był pracownikiem Banku Rolnego, dzięki czemu rodzina zajmowała służbowe mieszkanie w budynku wspomnianej instytucji. W latach 1971-1975 uczęszczał do II Liceum Ogólnokształcącym im. Marii Skłodowskiej-Curie w Zielonej Górze. Uczył się w klasie o profilu matematyczno-fizycznym.

Źródło: www.kapucyni.pl

W 1975 roku zdał egzamin dojrzałości i został przyjęty na studia teologiczne dla świeckich (kurs zwyczajny B) na Wydziale Teologii KUL. Po dwóch latach studiów, w 1977 roku wstąpił do Zakonu Braci Mniejszych Kapucynów, gdzie po odbyciu rocznego nowicjatu w klasztorze w Zakroczymiu złożył swoje pierwsze śluby zakonne. Po ukończeniu formacji, w dniu 13 września 1981 roku, złożył profesję wieczystą na ręce prowincjała o. Pacyfika Antoniego Dydcza OFMCap. Jako kleryk kapucyński kontynuował studia filozoficzno-teologiczne (kurs zwyczajny A) od 1978 roku na Wydziale Teologii KUL.

* Artur Hamryszczak – dr historii, adiunkt, Ośrodek Archiwów, Bibliotek i Muzeów Kościelnych, Katolicki Uniwersytet Lubelski Jana Pawła II
e-mail: artur.hamryszczak@kul.pl
<https://orcid.org/0000-0002-2578-9971>

W dniu 22 czerwca 1982 roku uzyskał magisterium z teologii na podstawie pracy *Wkład kapucynów w życie Kościoła na Ziemiach Odzyskanych w latach 1945-1951 na przykładzie Administracji Apostolskiej w Gorzowie Wielkopolskim*¹, napisanej pod kierunkiem ks. prof. Zygmunta Zielińskiego. Dysertacja uzyskała ocenę bardzo dobrą z wyróżnieniem.

W dniu 17 kwietnia 1982 roku przyjął w Lublinie święcenia kapłańskie. Przez rok pracował jako katecheta oraz duszpasterz harcerzy i ministrantów w kapucyńskiej parafii Świętego Krzyża w Gorzowie Wielkopolskim. Jednocześnie prowadził wykłady z historii Kościoła na kursie katechetycznym zorganizowanym przez Wydział Nauki Katolickiej Kurii Diecezjalnej w Gorzowie Wielkopolskim. W 1983 roku został skierowany przez władze zakonne na specjalistyczne studia w Instytucie Historii Kościoła na Wydziale Teologii KUL. Zamieszkał wówczas w lubelskim klasztorze kapucynów przy ul. Krakowskie Przedmieście, gdzie przebywał do śmierci. W trakcie studiów ukończył Międzywydziałowy Kurs Edytorski.

Doktorat z teologii (historia Kościoła) uzyskał 21 lutego 1989 roku na podstawie pracy *Apostolstwo słowa drukowanego u kapucynów Prowincji Polskiej (Komisariatu Warszawskiego) w latach 1864-1939*², napisanej na seminarium ks. prof. Zygmunta Zielińskiego. Recenzentami dysertacji byli o. prof. Hieronim E. Wyczawski OFM (ATK) oraz ks. prof. Anzelm Weiss (KUL). Już w czasie studiów w 1987 roku został wykładowcą historii zakonu franciszkańskiego w Wyższym Seminarium Duchownym Braci Mniejszych Kapucynów Prowincji Warszawskiej w Lublinie oraz Junioracie Braci Mniejszych Kapucynów Prowincji Warszawskiej. Od 1999 roku prowadził dodatkowo wykłady w drugim polskim seminarium kapucyńskim w Krakowie. Wygłaszał również prelekcje w Studium Duchowości Franciszkańskiej w Zakroczymiu i w Instytucie Studiów Franciszkańskich w Krakowie. Był często zapraszany na konferencje naukowe i odczyty, ponieważ posiadając wybitny talent dydaktyczny, potrafił zainteresować nawet niewyrobionych słuchaczy przedstawianą przez siebie problematyką badawczą.

W 2004 roku uzyskał habilitację w zakresie nauk humanistycznych w dyscyplinie historia na Wydziale Teologii KUL na podstawie dorobku naukowego i książki *Zakonnicy franciszkańscy Królestwa Polskiego po kasacie 1864 roku. Dzieje – postawy*³. W tym samym roku został zatrudniony w Katolickim Uniwersytecie Lubelskim, początkowo jako wykładowca Wydziału Zamiejscowego Prawa i Nauk o Społeczeństwie KUL w Stalowej Woli. Prowadził wówczas seminarium naukowe

¹ Praca ukazała się w częściach na łamach „Studiów Franciszkańskich”. Zob. R. Prejs, *Wkład kapucynów w życie Kościoła na Ziemiach Odzyskanych w latach 1945-1951 na przykładzie Administracji Apostolskiej w Gorzowie Wlkp.* Cz. 1, „Studia Franciszkańskie”, 26 (2016) s. 269-301; tenże, *Wkład kapucynów w życie Kościoła na Ziemiach Odzyskanych w latach 1945-1951 na przykładzie Administracji Apostolskiej w Gorzowie Wlkp.* Cz. 2, „Studia Franciszkańskie”, 27 (2017) s. 213-233; tenże, *Wkład kapucynów w życie Kościoła na Ziemiach Odzyskanych w latach 1945-1951 na przykładzie Administracji Apostolskiej w Gorzowie Wlkp.* Cz. 3, „Studia Franciszkańskie”, 28 (2018) s. 271-301.

² Praca doktorska pozostała w rękopisie w Archiwum Uniwersyteckim KUL.

³ R. Prejs, *Zakonnicy franciszkańscy Królestwa Polskiego po kasacie 1864 roku. Dzieje – postawy*, Warszawa 2003.

dla studentów pedagogiki. Został również członkiem Rady Wydziału Teologii, jednak nie prowadził zajęć dydaktycznych.

W 2007 roku po uzyskaniu stanowiska profesora uczelni objął kierownictwo Katedry Dziejów Teologii, od 2014 roku Katedry Historii Kościoła w Czasach Nowożytnych i Dziejów Teologii. W 2013 roku został profesorem zwyczajnym nauk teologicznych na podstawie oceny dorobku naukowego i książki *Administracja diecezjalna w Królestwie Polskim w latach 1864-1918. Studium prozopograficzne*⁴.

W swoich badaniach zajmował się historią zakonów franciszkańskich, dziejami seminariów duchownych i nauczania teologii oraz prozopografią duchowieństwa XIX wieku. Powszechnie był uważany za wybitnego znawcę historii Kościoła w Polsce w XIX wieku.

W kręgu zainteresowań R. Prejsa znajdowała się również archiwistyka kościelna. Z tematyki tej wygłaszał referaty, zapraszany na sesje organizowane przez Ośrodek Archiwów, Bibliotek i Muzeów Kościelnych (dalej: OABMK). Pierwsze sympozjum, w którym wziął udział, odbyło się w dniach 27-28 września 1991 roku i poświęcone było gromadzeniu oraz kształtowaniu zasobu w archiwach kościelnych. Wygłosił na nim referat *Kształtowanie się zasobu archiwalnego w zakonie męskim na przykładzie Archiwum Warszawskiej Prowincji Kapucynów*⁵. Na kolejnej sesji archiwalnej OABMK, która odbyła się w dniach 25-26 września 1997 roku i dotyczyła komputeryzacji archiwów kościelnych w Polsce, o. R. Prejs wygłosił referat *Struktura zasobu archiwów zakonów męskich*⁶. Jego wystąpienie spotkało się z dużym uznaniem prof. Bohdana Ryszewskiego, który uczestniczył w sesji. Podczas konferencji *Problemy archiwów parafialnych i klasztornych*, która miała miejsce w dniach 19-20 września 2000 roku o. R. Prejs przedstawił referat *Organizacja i funkcjonowanie archiwów w domach zakonnych*⁷. Nieobca była mu również tematyka bibliotek zakonnych. Na konferencji *Problemy bibliotek parafialnych i klasztornych*, która odbyła się w dniach 24-25 września 2001 roku przedstawił referat *Biblioteka klasztoru Kapucynów w Lublinie: przykład biblioteki klasztornej*⁸. W dniu 25 września 2006 roku podczas konferencji *Troska o dziedzictwo kulturowe Kościoła* będącej jubileuszem 50-lecia istnienia OABMK, o. R. Prejs wygłosił referat *Zasoby archiwalne Kościoła w przekazywaniu kultury*⁹.

Współpraca o. R. Prejsa z OABMK wyrażała się również w publikowaniu na łamach półrocznika „Archiwa, Biblioteki i Muzea Kościelne” wyników jego badań

⁴ Tenże, *Administracja diecezjalna w Królestwie Polskim w latach 1864-1918. Studium prozopograficzne*, Lublin 2012.

⁵ Tenże, *Kształtowanie się zasobu archiwalnego w zakonie męskim na przykładzie Archiwum Warszawskiej Prowincji Kapucynów*, „Archiwa, Biblioteki i Muzea Kościelne” (dalej: ABMK), 62 (1993) s. 57-70.

⁶ Tenże, *Struktura zasobu archiwów zakonów męskich*, ABMK, 70 (1998) s. 45-59.

⁷ Tenże, *Organizacja i funkcjonowanie archiwów w domach zakonnych*, ABMK, 75 (2001) s. 139-151.

⁸ R. Prejs opisał księżnicę klasztoru kapucynów przy ul. Krakowskie Przedmieście, którą się opiekował od czasu zamieszkania w konwencie w 1983 roku. R. Prejs, *Biblioteka klasztoru Kapucynów w Lublinie: przykład biblioteki klasztornej*, ABMK, 77 (2002) s. 63-69.

⁹ Tenże, *Zasoby archiwalne Kościoła w przekazywaniu kultury*, ABMK, 86 (2006) s. 65-73.

naukowych. Były to artykuły z archiwistyki¹⁰, dziejów zakonów franciszkańskich¹¹, parafii¹² oraz duchowieństwa¹³.

Ojciec R. Prejs był członkiem Stowarzyszenia Archiwistów Kościelnych od początku powołania organizacji w 2004 roku. Na łamach rocznika „Archiva Ecclesiastica” wydawanego przez stowarzyszenie opublikował kilka artykułów, służył również redakcji periodyku pomocą recenzyjną.

Dorobek o. R. Prejsa liczy ponad 200 prac naukowych, które obejmują także hasła do *Polskiego słownika biograficznego*, *Encyklopedii katolickiej*, *Słownika polskich teologów katolickich* i *Słownika biograficznego miasta Lublina*. Jego najbardziej znane książki to: *Za Franciszkiem. Dzieje Pierwszego Zakonu Franciszkańskiego 1209-1517*¹⁴; *Zarys historii kapucynów w Polsce* (razem z J. Mareckim)¹⁵, *Kapucyni na Ukrainie. Zarys dziejów*¹⁶ oraz *Pięćdziesiąt lat Instytutu Historii Kościoła i Patrologii Katolickiego Uniwersytetu Lubelskiego Jana Pawła II*¹⁷. Opracował również dziesięciotomową *Polską bibliografię franciszkańską za lata 1989-2002*¹⁸ oraz *Słownik biograficzny zakonników franciszkańskich Królestwa Polskiego po kasacie 1864 r.*¹⁹.

Ojciec R. Prejs był członkiem Towarzystwa Naukowego KUL oraz Istituto Storico dei Cappucini w Rzymie. Współpracował z *Bibliographia Franciscana*, przesyłając opisy bibliograficzne z Polski oraz odpowiadając za redagowanie działu *Polonia*. W 2011 roku został powołany na członka Polskiej Akademii Nauk, Oddział w Lublinie.

¹⁰ Tenże, *Archiwum kościelne. Rola i znaczenie jako miejsca przechowywania dokumentów przeszłości*, ABMK, 97 (2012) s. 209-216.

¹¹ Tenże, *Zanik obecności zakonników franciszkańskich w diecezji sandomierskiej po 1864 roku*, ABMK, 115 (2021) s. 337-358.

¹² Tenże, *Z dziejów parafii Wniebowzięcia NMP w Kraśniku po kasacie klasztoru kanoników regularnych*, ABMK, 108 (2018) s. 273-285.

¹³ Artykuł *Proboszczowie w Rokitnie w latach 1837-1935* oczekuje na druk w półroczniku ABMK.

¹⁴ R. Prejs, *Za Franciszkiem dzieje Pierwszego Zakonu Franciszkańskiego 1209-1517*, Kraków 2011.

¹⁵ R. Prejs, J. Marecki, *Zarys historii kapucynów w Polsce*, Kraków 2004.

¹⁶ R. Prejs, *Kapucyni na Ukrainie. Zarys dziejów*, Kraków 2009.

¹⁷ Tenże, *Pięćdziesiąt lat Instytutu Historii Kościoła i Patrologii Katolickiego Uniwersytetu Lubelskiego Jana Pawła II*, Lublin 2014.

¹⁸ *Polska bibliografia franciszkańska za lata 1989-1991*, Poznań 1998; *Polska bibliografia franciszkańska 1992-1994*, Poznań 1999; *Polska bibliografia franciszkańska 1995-1996*, Poznań 2000; *Polska bibliografia franciszkańska 1999 z uzupełnieniami za lata poprzednie*, Poznań 2004; *Polska bibliografia franciszkańska 2000 z uzupełnieniami za lata poprzednie*, Poznań 2005; *Polska bibliografia franciszkańska 2001 z uzupełnieniami za lata poprzednie*, Poznań 2007; *Polska bibliografia franciszkańska 2002 z uzupełnieniami za lata poprzednie*, Poznań 2010; *Polska bibliografia franciszkańska 2003 z uzupełnieniami za lata poprzednie*, Poznań 2013; *Polska bibliografia franciszkańska 2004 z uzupełnieniami za lata poprzednie*, Poznań 2016; *Polska bibliografia franciszkańska 2005 z uzupełnieniami za lata poprzednie*, Poznań 2018.

¹⁹ R. Prejs, *Słownik biograficzny zakonników franciszkańskich Królestwa Polskiego po kasacie 1864 r.*, Poznań 2004.

Był członkiem redakcji czasopism naukowych: „Roczniki Historii Kościoła”, „Społeczeństwo i Rodzina. Stalowowolskie studia Katolickiego Uniwersytetu Lubelskiego”, „Studia Franciszkańskie” oraz „Fides. Biuletyn Bibliotek Kościelnych”. Przynależał również do rady naukowej serii wydawniczej Biblioteka Myśli Franciszkańskiej Wydawnictwa OO. Franciszkanów „Bratni Zew”, opiniując książki przewidziane do druku. W redakcji *Encyklopedii katolickiej* był odpowiedzialny za dział Hagiografia, a następnie Historia zakonów.

Ojciec R. Prejs uczestniczył również w pięciu procesach beatyfikacyjnych i kanonizacyjnych jako członek komisji historycznej. Pod jego kierunkiem naukowym powstało 5 doktoratów i 98 magisteriów.

Pracę naukową łączył z obowiązkami zakonnymi i duszpasterskimi. W latach 1988-1989 pełnił funkcję prefekta lubelskiego seminarium kapucyńskiego, a następnie wicerektora seminarium (1988-1989) oraz wikariusza prowincjalnego (1991-1994). Uczestniczył również jako delegat w wielu kapitułach prowincjalnych. W klasztorze kapucyńskim przy ul. Krakowskie Przedmieście, gdzie mieszkał, sprawował kilkakrotnie funkcję gwardiana wspólnoty zakonnej. Inną jego aktywnością zakonną w latach 1989-1991 była praca redaktora naczelnego miesięcznika „Trzeźwymi Bądźcie”, który powołał na bazie dotychczasowego biuletynu wydawanego przez kapucyński Dom Rekolekcyjny Duszpasterstwa Trzeźwości w Zakroczymiu. Systematycznie redagował również katalogi zakonne oraz publikował prace związane z zakonem franciszkańskim. Od 1988 roku pełnił funkcję cenzora ksiąg kościelnych w Prowincji Warszawskiej Zakonu Braci Mniejszych Kapucynów.

W latach 1983-1988 był kapelanem klasztoru Sióstr Urszulanek Unii Rzymskiej w Lublinie, głosił również rekolekcje dla duchowieństwa i sióstr zakonnych.

Od listopada 2022 roku pełnił funkcję przewodniczącego komisji „Życie konsekrowane” III Synodu Archidiecezji Lubelskiej.

Ojciec R. Prejs zmarł w dniu 30 marca 2023 roku po krótkiej i ciężkiej chorobie w Hospicjum Dobrego Samarytanina w Lublinie, w 67. roku życia, 44. życia zakonnego i 40. kapłaństwa.

Msza św. pogrzebowa została odprawiona 4 kwietnia 2023 roku w kościele kapucyńskim pw. św. Apostołów Piotra i Pawła przy Krakowskim Przedmieściu w Lublinie, pod przewodnictwem metropolity lubelskiego abp. Stanisława Budzika, z licznym udziałem władz KUL, duchowieństwa oraz wiernych. Ciało zmarłego złożono do zakonnego grobowca kapucynów na cmentarzu przy ul. Lipowej w Lublinie.

Słowa kluczowe: Roland Prejs; kapucyni; historia Kościoła KUL; Wydział Teologii

REFERENCES / BIBLIOGRAFIA

Archiwum Uniwersyteckie KUL

sygn. T 024891, Akta osobowe o. Rolanda Prejsa (studia).

sygn. II.2.1.153, Akta przewodu habilitacyjnego o. Rolanda Prejsa.

sygn. II.2.1.195, Akta profesury o. Rolanda Prejsa.

Prejs Roland, *Pięćdziesiąt lat Instytutu Historii Kościoła i Patrologii Katolickiego Uniwersytetu Lubelskiego Jana Pawła II*, Lublin 2014, s. 57-58.

Prejs Roland Wojciech OFMCap, w: *Encyklopedia 100-lecia KUL*, t. 2, red. E. Gigilewicz, Lublin 2018, s. 223.

Walkusz Jan, *Sekeja Historii Kościoła w Polsce 1964-2014*, Pelplin 2016, s. 235-236.